ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
САВЧУКА ЮРІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА **«Ефективність застосування абсорбентів і хелатних добрив при різних способах садіння промислового винограднику на Півдні України»,** подану на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.08 - виноградарство

Актуальність теми дисертаційної роботи. Розвиток виноградарської галузі в будь якій країні визначається відповідністю умов навколишнього середовища вимогам культури до них. Врахування цих факторів важливе для території України, яка розглядається як північна межа поширення промислового виноградарства у зв'язку з континентальністю клімату. Поряд з цим твердженням, важливе місце у формуванні екологічно збалансованого і економічно доцільного ампелоценозу займають умови живлення рослин і технологія вирощування культури, які здатні вносити значні корективи стосовно сприятливості або несприятливості умов світла, тепла і вологи, а також умов морозо- і заморозконебезпечності для винограду.

Численні результати досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-виноградарів свідчать про можливість вирощування винограду різних сортів за несприятливості зовнішніх умов у певному діапазоні при застосуванні деяких технологічних способів закладання і вирощування винограду.

Метою дисертаційної роботи Савчука Ю.О. є вивчення актуального завдання впливу застосування двох абсорбентів окремо і в поєднанні їх з водорозчинними комплексними добривами з мікроелементами у формі хелатів на приживаність, ріст і розвиток окремих органів виноградної рослини і всього куща при різних способах садіння промислового винограднику в умовах півдня України.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи Одеського державного аграрного університету на тему: «Вивчення впливу комплексних добрив у хелатній формі та стимуляторів росту на продуктивність технічних і столових сортів винограду» (номер державної реєстрації 0118U004935).

Для досягнення мети вирішувалися такі *завдання*:

- виявити дію абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння на приживаність винограду, біометричні показники розвитку рослин винограду, розвиток кореневої системи на фоні різних способів садіння винограду;
- виявити післядію абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів на урожайність та якість урожаю винограду за різних способів садіння винограду;
- провести оцінку економічної ефективності застосування абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння промислового винограду;

- розробити рекомендації виробництву з ефективного застосування абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння промислового винограднику в умовах півдня України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в умовах півдня України експериментально доведена позитивна дія абсорбентів та водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів, під час садіння винограду, яка проявляється у підвищенні приживаності виноградних рослин, збільшення об'єму кореневої системи, що сприяє кращій посухостійкості, збільшення об'єму однорічного приросту та, відповідно, кращої облистяності, що, в свою чергу, зумовлює прискорений вступ у плодоношення, а також збільшення врожайності та якості ягід винограду на прикладі сортів Бастардо Магарацький і Совіньйон зелений. Здобувачем у*досконалено* технологічні прийоми закладання виноградних насаджень в умовах нестійкого вологозабезпечення. В роботі *набули подальшого розвитку* нові технологічні прийоми при закладанні виноградних насаджень, які сприяють підвищенню економічної ефективності вирощування винограду.

Ступінь достовірності і обґрунтованості наукових положень і зроблених висновків дисертаційного дослідження, що виносяться на захист, підтверджується узгодженістю з результатами наукових досліджень провідних вітчизняних і закордонних фахівців в галузі виноградарства, застосуванням методу польового досліду, проведеного в 2011-2015 роках зі значною кількістю варіантів і повторностей, фізико-хімічного аналізу зразків та широкого застосування методів математичного аналізу (дисперсійного) для визначення значимості отриманих результатів..

Практична цінність дисертаційної роботи. Здобувачем, за результатами 4-х річного досліду, розроблено агротехнічні прийоми застосування окремо абсорбентів і в їх поєднанні з водорозчинним комплексом добрив з мікроелементами у формі хелатів при закладанні виноградників.

Здобувачем отримано Акт про закладання дослідної ділянки і Акт впровадження результатів дослідження «Ефективність застосування абсорбентів і хелатних добрив при різних способах садіння промислового винограднику на площі 0,8 га», з приживаністю 97% від ДП «Агро-Коблево» в Миколаївській області.

Розроблені рекомендації можуть використовуватися фахівцями в Агрохолдингах і фермерських господарствах при закладанні нових виноградників в умовах посушливого клімату Південного регіону України.

Повнота викладення здобувачем основних результатів дисертаційної роботи в публікаціях. Результати дисертаційної роботи викладено здобувачем в 8 наукових *публікаціях*, з яких 6 статей у наукових виданнях України (5 - у виданнях, що включені ВАК до переліку фахових), 1 стаття - в наукових виданнях інших держав, 2 тези наукових доповідей.

Дисертаційна робота є закінченою науковою розробкою і має всі необхідні розділи.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота містить усі необхідні елементи: анотацію (українською та англійською мовою), перелік умовних позначень, вступ, 4 розділи, висновки та рекомендації виробництву. Список джерел, використаних автором при написанні дисертації, складається з 180 найменувань, із них 16 - іноземних авторів. Робота викладена на 236 сторінках комп'ютерного тексту, містить 38 таблиць, 24 рисунків та 49 сторінок - додатки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету та визначено задачі, об'єкт і предмет досліджень, показано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Здобувачем підкреслено, що в останній час набули популярності водорозчинні комплексні добрива з мікроелементами у формі халатів. У зв'язку їх максимального впливу на рослину та раціонального використання рослиною відмічається зменшення доз внесення добрив, що зумовлює зниження собівартості продукції і рекомендують їх внесення переважно позакореневих підживленнях. Застосування цих добрив при кореневому внесенні або як підживлення під час вимочування садивного матеріалу при підготовці до садіння на даний час в Україні мало вивчене, що зумовлює актуальність таких досліджень.

В першому розділі висвітлено аналіз та узагальнення наукової літератури, яка присвячена основним питанням тематики роботи. На основі чого встановлено, що вивчення дії абсорбентів та водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при окремому чи спільному застосуванні їх при садінні виноградних насаджень висвітлена недостатньо.

У *другому розділі* описані матеріали, методика, методи і умови проведення досліджень.

Дається характеристика об'єкту і предмету дослідження, описуються дослідні сорти Бастардо Магарацький і Совіньон зелений з вказуванням способів садіння, застосованих речовин - абсорбенту «Maxi-Marin» у вигляді гелю і таблеток, біохелату «Виноград» і водорозчинного комплексного добрива з мікроелементами «Poly-Feed» 19-19-19+1Mg. Також дано характеристику ґрунтового покриву дослідної ділянки (фізико-хімічних і агрохімічних показників) та загальні кліматичні умови території і метеорологічні умови в роки проведення польового досліду (2011-2015рр.) з оцінкою умов тепло забезпечення і зволоження.

В цьому ж розділу дається детальна характеристика схеми досліджень, де вказуються на 4 досліди за способом садіння і описуються 8 варіантів застосування абсорбентів і мінеральних розчинів та контрольного варіанту, а також описуються показників обліку, спостережень, аналізів і методів їх проведення.

У третьому розділі представлено результати дослідження. Послідовно для двох сортів винограду кожного із способу садіння і варіанту

застосування аналізуються вплив абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння на приживаність саджанців винограду, на біометричні показники кущів (кількість листків, площу листової пластинки, площу листової поверхні куща, довжину та діаметр пагону і об'єм однорічного приросту), на вміст вуглеводів в тканинах однорічної лози та на розвиток кореневої системи. В заключній частині розділу описуються результати досліджень впливу абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння на урожай (кількість і маса грон, урожай з куща, урожайність з гектару та масова концентрація цукру і титруємих кислот).

В четвертому розділі представленні результати розрахунку економічної ефективності при садінні 1 га молодого винограднику із застосуванням абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив. При розрахунках використовувалися дані про ціну препарату, ціну саджанця, затрати на закладання 1 га винограднику, приживаність, додаткові затрати при підсадці на 2-му році. Робиться висновок про доцільність застосування абсорбентів спільно з водорозчинним комплексним добривом - рівень рентабельності збільшується на 10-20% у порівнянні з контролем.

В Рекомендаціях вказується як на доцільність застосуванням абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив, так і на різницю способів садіння саджанців при закладанні різних за площею виноградників.

У висновках надається узагальнена характеристика результатів досліджень. Вони є цілком достовірними та обґрунтованими.

У додатках дисертації наведено дані вологи у ґрунті на глибину садіння, результатів дисперсійного аналізу матеріалів дослідження, акт впровадження у виробництво і експертні висновки щодо абсорбентів.

Оцінюючи дисертаційну роботу Савчука Ю.О. позитивно, звертаємо увагу деякі недоліки та дискусійні питання:здобувач

1. У вступі у загальній характеристиці роботи не зовсім точно сформульовані об'єкт і предмет дослідження. В публікаціях здобувача одна стаття віднесена до додаткових публікацій, між тим ця стаття опублікована у фаховому виданні – науково-тематичний збірник ННЦ «ІВіВ ім.В.Є.Таїрова» «Виноградарство і виноробство».
2. В кінці кожного розділу за вимогами необхідно формулювати короткі висновки.
3. У розділі 2 невірно застосовується термін «Кліматичні умови» при опису метеорологічних, а вірніше, агрометеорологічних умов в роки проведення досліду. В табл. 2.4.3 не зрозуміло, як виконувалися розрахунок кількості опадів за рік – це сума опадів за теплий і холодний період (за винятком за 30 років).
4. В роботі не вказано, чому відзначається така різниця у приживаності саджанців винограду сорт Совіньон зелений під гідробур і ямокопач весною і восени 2012 року у варіантах 4-6 (рис. 3.1.1 і 3.1.2). кіль
5. В роботі немає пояснень різниці кількості пагонів в об'єму

однорічного приросту в 2014 році у сортів Бастардо Магарацький і Совіньон зелений (табл. 3.2.12 і 3.2.13).

6. В роботі не пояснюється різниця в кількості крохмалю і суми вуглеводів в 2013 і 2014 роках порівняно із 2012 роком однаково для двох сортів.

7. Загальні висновки роботи сформульовані надто стисло. Треба було вказати на вирішення узагальненого завдання (близького до мети) і навести у цифровий матеріал стосовно оцінки впливу абсорбентів і водорозчинних комплексних добрив з мікроелементами у формі хелатів при різних способах садіння на різні показники винограду.

8. В тексті роботи зустрічаються помилки орфографічного, стилістичного, пунктуаційного характеру.

Відмічені зауваження не знижують цінності роботи.

В цілому, дисертаційна робота Савчука Ю.О. є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати щодо окремих агротехнічних прийомів закладання і вирощування винограду із застосуванням абсорбентів в поєднанні із водорозчинними комплексними добривами з мікроелементами у формі хелатів. Викладання результатів досліджень здійснювалося доброю мовою і відрізняється послідовністю, логічністю, повнотою з доцільною кількістю ілюстративного матеріалу.

В авторефераті в повній мірі відображено матеріали, викладені у дисертації. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертаційної роботи і відповідає вимогам, які встановлені МОН України.

Загальний висновок. Вважаю, що представлена до захисту на спеціалізованій вченій раді при Національному науковому центрі «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН України дисертаційна робота «Ефективність застосування абсорбентів і хелатних добрив при різних способах садіння промислового винограднику на Півдні України», повністю відповідає вимогам п. 11 «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» (Постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р.) по оформленню і написанню кандидатських дисертацій, а її автор, Савчук Юрій Олексійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності 06.01.08 - виноградарство.

Офіційний опонент:
доктор географічних наук,
головний науковий співробітник
відділу екології винограду
Національного наукового центру
«Інститут виноградарства і виноробства
імені В. Є. Таїрова» НААН України — Ляшенко Г. В.

Підпис Ляшенко Г. В. засвідчую
вчений секретар, к.с.-г.н. — Булаєва Ю. Ю.